

Градецька Наталія Миколаївна

доцент кафедри філології та військового
перекладу Київського інституту Національної
гвардії України,

кандидат юридичних наук, доцент

ІНШОМОВНА ПІДГОТОВКА ЮРИСТІВ: ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ПЕРЕКЛАДУ

Практико-орієнтований підхід навчання актуалізує формування навичок перекладу спеціальної літератури за напрямом профільної спеціальності у здобувачів вищої освіти. Так, сучасний юрист, як правило, стикається з професійними завданнями, що вимагають володіння іноземною мовою на рівні, який дозволяє ефективно функціонувати в міжнародному юридичному середовищі. Зокрема, участь у міжнародних судових процесах, підготовка юридичної документації, ведення переговорів та укладання міжнародних договорів вимагають не лише вільного володіння мовою, але й глибокого розуміння специфічної юридичної термінології, особливостей правових систем різних країн та культури професійної комунікації в міжнародному контексті [1, с. 399–409].

Процеси глобалізації та євроінтеграції, міжнародна співпраця України передбачають забезпечення точної міжмовної комунікації, а переклад юридичних текстів став одним з найбільш затребуваних видів перекладу на сьогоднішній день, адже правом регулюються майже всі сфери життєдіяльності людини, а елементи юридичної мови зустрічаються в текстах наказів, договорів, інструкцій, сертифікатів, заяв, посвідчень, правочинів, ділових листів, наукових статей тощо. Юридичний переклад відіграє роль не лише посередника між різними правовими культурами та іншомовними соціумами, а й виступає складовою національного і міжнародного права, впливає на розвиток правознавства, сприяє формуванню, розбудові та унормуванню правничої термінології [2, с. 2629–2661].

Специфіка юридичного перекладу потребує глибоких спеціальних знань для інтерпретації юридичних текстів та їх адекватного перекладу. Майже всі фахівці вважають юридичний переклад найскладнішим видом фахового перекладу [3, с. 10]. У зв'язку з цим слід зазначити, що як зарубіжні, так і деякі вітчизняні

вчені вказують на необхідність міждисциплінарного підходу до перекладу в цілому і до юридичного перекладу зокрема. Дж. Е. Джозеф підкреслює, що переклад юридичних текстів будь-якого роду – це практика, яка знаходиться на стику трьох галузей теоретичних досліджень: теорії права, теорії мови та теорії перекладу [2, с. 14].

Українські дослідники називають юридичний переклад різновидом спеціального перекладу і вважається «одним з аспектів взаємовідносин між сферами права і лінгвістики» [3, с. 9]. Мова і право переплітаються: закон виражається через мову, зокрема через власну юридичну специфіку, яка характеризується конкретними ментальними категоріями й поняттями та може суттєво відрізнитися між окремими правовими системами [5, с. 137], таким чином, нагальним стає питання інтеграції двох предметних областей: лінгвістичної та професійної. Як зазначається, «найкращі юридичні перекладачі – це юристи, які стали лінгвістами, або лінгвісти, які стали вивчати право» [6].

Юридичний переклад не може бути здійснено коректно без фахової підготовки у відповідній галузі права, без знання специфіки конкретного виду правовідносин; необхідно орієнтуватися в чинному законодавстві, а також володіти спеціальною лексикою і знати особливості використання іноземної юридичної термінології в конкретному контексті. Якісний юридичний переклад базується на правильному використанні термінів, глибокому розумінні правової системи, знанні стилю документів та дотриманні стандартів мови права. Неточний переклад може мати катастрофічні наслідки, що призводять до непорозумінь, судових спорів, фінансових втрат та навіть порушення прав людини. [7, с. 92]. Перекладач має не лише правильно перекласти текст, але й зберегти юридичну значимість і уніфікованість документів. Таким чином, процес перекладу стає не лише мовним завданням, а й міжкультурним та юридичним викликом.

Юридичний переклад передбачає глибоке вивчення особливостей семантики юридичних термінів, оволодіння прийомами пошуку потрібних перекладацьких відповідників, а також вміння працювати з різними видами ділових і юридичних текстів та знання їх особливостей. Для освоєння техніки перекладу співпраця перекладачів із юристами може стати корисною для глибшого розуміння правових концепцій і уникнення помилок, пов'язаних із правовими, мовними та культурними розбіжностями.

Професійно-орієнтоване вивчення іноземних мов – це фахово-педагогічна спрямованість навчання з урахуванням потреби у вивченні іноземної мови спеціальності майбутнього фахівця. Інтегрований характер юридичного перекладу (лінгвістичний та юридичний) в процесі підготовки сучасних юристів «...вимагає й релевантного кадрового забезпечення, яким є бінарне (філолого-правниче) кадрове забезпечення. Якісне забезпечення формування у здобувачів-правників компетентностей юридичного перекладу можливе завдяки залученню «викладача-філолога», який зосереджується на викладанні «мовної» частини змісту дисципліни, а також викладача-правника, який зосереджується відповідно – на «правничій» складовій змісту, й спільної їх участі під час проміжної (поточної) та підсумкової атестації здобувачів. Зміст навчального матеріалу на заняттях іноземної мови « ...має бути таким, щоб охопити все розмаїття юридичних текстів як жанру офіційно-ділового стилю, із акцентом на їх лексичні (терміни, фразеологізми, архаїзми тощо), граматичні (часові форми, безособові речення, синтаксична структура тощо) особливості, специфіку усного, аудіовізуального перекладу, вимоги до особи, яка здійснює переклад, а також зосередити увагу на нюансах перекладу у різних складових системи права, правової системи, особливо, з урахуванням своєрідності правових систем світу, національного характеру законодавства країн світу, наявності стандартизованих міжнародно-правових та європейських правових приписів тощо» [8, с. 25–30].

Таким чином, навчання юридичному перекладу є важливим напрямом підготовки сучасного юриста. Ефективна методика має базуватися на поєднанні правових знань і мовної компетентності, орієнтації на практичні навички та міжкультурну комунікацію.

Комплексний характер юридичного перекладу вимагає від викладача бути не лише фахівцем з іноземних мов, але й мати глибоке розуміння юридичної термінології, систем права, особливостей стилістики документів. Оптимальним варіантом є міждисциплінарна підготовка – співпраця викладачів мовних і правових дисциплін.

Підготовка юристів, здатних точно й адекватно здійснювати юридичний переклад, сприятиме підвищенню якості правового обслуговування, розвитку міжнародного співробітництва та інтеграції України у світовий правовий простір, а опанування основними положеннями теорії перекладу юридичних текстів повинні бути

невід’ємними складовими процесу формування іншомовної компетентності юристів [2, с. 2629–2661].

Список використаних джерел

1. Голубнича Л.О. Іншомовна підготовка майбутніх юристів у закладах вищої освіти. *Наука і техніка сьогодні*. 2025. №3(44). С. 399–409.
2. Градецька Н.М. Іншомовна компетентність юристів: від теорії до практики перекладу. *Наукові інновації та передові технології*. 2025. № 12 (52). С. 2649–2661.
3. Касяненко Д. С. Особливості перекладу та лексичної гармонізації законодавчих актів в контексті євроінтеграції України : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16 — перекладознавство; Південноукраїнський нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2011. 16 с.
4. Joseph, J. E. (1995). Indeterminacy, translation and the law. In M. Morris (Ed.), *Translation and the Law* (pp. 13–36). John Benjamins Publishing Company
5. Демченко Д. І. Формування професійної іншомовної компетентності майбутніх юристів засобами іноземної мови у фаховій підготовці: Монографія. Харків. : Видавець Іванченко І. С., 2014. 213 с.
6. Про підготовку фахівців з юридичного перекладу: Лист МОН України від 12.01.2023 року № 1/484-23.
7. Красницька А. В. Мова права як засіб юридичної техніки. *Освіта, мова та культура у процесі глобальних трансформацій* : Міжвузівський круглий стіл, 01 квітня 2016 р. Зб. матеріалів. Київ : ІКВС, 2016. 200 с.
8. Коломоєць Т. О., Навчальна дисципліна «Юридичний переклад» як складова процесу формування (вдосконалення) іншомовної компетентності студентів-правників у правничих школах України (частина друга, продовження). *Юридичний науковий електронний журнал*. № 2. /2025. С. 25–30.